

HAINAN – DVA LICA KINE

MARTINA JAKOVČIĆ

Provincija Hainan, najjužnija je kineska provincija osnovana 1988. godine. Do 1988. godine provincija je bila posebna administrativna regija u sklopu provincije Guangdong, nakon čega postaje samostalna provincija i posebna ekonomska zona. Provincija obuhvaća istoimeni otok te otoke Xisha, Nansha i Zhongsha te zaprema površinu od 34 353 km² čime je ujedno površinom najmanja kineska provincija te najveći kineski otok (iako kineske vlasti otok Hainan smatraju drugim po veličini otokom nakon Taiwana).

Naziv Hainan u doslovnom prijevodu znači „Južno od mora“ što označava položaj otoka u odnosu na kopneni dio države. Osim naziva Hainan u prošlosti su se koristili nazivi Zhūyá „Biserne stijene“, Qióngyá „Čiste stijene od žada“ te Qióngzhōu „Čista zemlja od žada“. Iako je sve do ekonomskog „buma“ prije 20-ak godina otok bio kineska periferija prvi put je naseljen prije otprilike 2 000 godina. Tada je dinastija Han na otoku uspostavila vojno naselje. U vrijeme dinastije Song otok ulazi u sastav provincije Guangxi te po prvi puta započinje jače naseljavanje. Tijekom 13. i 14. stoljeća za vrijeme vladavine dinastije Yuan otok je samo-

stalna provincija, no od 1370. godine, dolaskom na vlast dinastije Ming, ulazi u sastav provincije Guangdong. Iako tijekom 16. i 17. stoljeća počinje snažnija imigracija možemo reći da je tijekom stoljeća otok je zanemaran od strane kineskih vlasti te se često nazivao „repom zmaja“ ili „vratima pakla“ tj. najudaljenijim mjestom u carstvu kamo su protjerivane nepoćudne visoko pozicionirane osobe iz vojnog života. O tome svjedoče građevine koje su protjerani vojskovođe i upravitelji podigli na otoku, posebice u središnjem naselju Haikou, poput Grobnice Hai Rui (službenik u doba dinastije Ming rodom s otoka te protjeran na otok zbog kritike car-

ske obitelji) ili Spomen hram petorici oficira (sl.1). Snažnijim naseljavanjem započinju sukobi s skupinama naroda Li koji su naseljavali unutrašnjost otoka. Nakon uspostave Republike Kine 1912. Hainan postraje dio okruga Qiongya. Tijekom 1920-ih i 1930-ih otok je bio središte komunističkih aktivnosti. Tijekom II. sv. rata otok je pod upravom Japana. Godine 1944. Hainan postaje Posebna administrativna regija u sklopu provincije Otoka Južnokineskog mora, a na vlast ponovno dolaze pristaše Nacionalne stranke te Hainan postaje jedno od zadnjih područja pod upravom Republike Kine. Komunistička vlast na otoku je uspostavljena u svibnju 1950. godine, a otok ostaje pod upravom

provincije Guangdong sve do 1988. godine. Tijekom 1950-ih i 1960-ih godina iako ekonomski periferan prostor u sklopu provincije Guangdong, otok Hainan je, zbog svog smještaja u Južnom kineskom moru i blizine vijetnamskog i filipinskog teritorija, imao izrazito strateško značenje te su na jugozapadnom dijelu otoka podignute pomorska, zračna i raketna baza koje su zadržane do danas (Gu, Wall 2007).

Administrativno - teritorijalno provincija Hainan obuhvaća dva grada sa statusom prefektura, Haikou i Sanya te 16 okruga pod izravnom upravom provincije od čega je 6 gradova: Wenchang, Qionghai, Wanning,

foto: Martina Jakovčić

Sl. 1. Grobnica Hai Rui (1514.-1587.), Haikou

Wuzhishan, Dongfang i Danzhou; četiri okruga: Chengmai, Ding'an, Tuncang te 6 autonomnih okruga: Changjiang, Baisha Li, Qiongzong Li i Miao autonomni okrug, Lingshui Li, Baoting Li i Miao autonomni okrug te Ledong Li.. Središte provincije je grad Haikou, smješten na sjevernom dijelu otoka. Drugo najveće naselje je Sanya smještena na krajnjem jugu otoka. Ta dva grada čine okosnicu gospodarskog razvoja otoka.

Posljednji službeni nacionalni popis stanovništva u Kini je proveden 2000. godine. Prema tom popisu u provinciji Hainan je živjelo 7 559 035 stanovnika (0,6% stanovništva Kine) što predstavlja porast od oko 15% u odnosu na popis iz 1990. godine. Prema službenim procjenama godine 2009. u provinciji živi 8 414 015 stanovnika. što predstavlja porast od daljnjih 11% u odnosu na zadnji službeni popis stanovništva. Gustoća naseljenosti je 234 stanovnika/km² pri čemu postoje velike razlike u gustoći naseljenosti između pojedinih dijelova otoka. Najgušće su naseljeni sjeverni i istočni dio otoka dok je središnje brdovito područje znatno rjeđe naseljeno. Snažniji porast broja stanovnika na otoku započinje tek u 20-om stoljeću. Najbrži porast zabilježen je 1950-ih i 1960-ih godina. Nakon 1980-ih godina započinje razdoblje planske demografske politike te se i stopa prirodnog priraštaja usporava te danas prosječna stopa rasta broja stanovnika iznosi oko 1,2% godišnje. Prema posljednjem službenom popisu provinciju Hainan karakterizira mlada dobna struktura s 27,5% stanovnika između 0 i 14 godina starosti, 66% stanovnika između 15 i 64 godine starosti te 6,5% stanovnika starijih od 65. Posljednji 60-ak godina zahvaljujući porastu medicinske zaštite životni vijek produžen je sa 40 na 70 godina.

Tablica 1. prikazuje kretanje udjela gradskog stanovništva u ukupnom stanovništvu. Snažniji porast udjela urbanog stanovništva započinje sredinom 1980-ih, a posebice nakon proglašenja specijalne ekonomske zone kada dolazi do znatnijeg priljeva kapitala usmjerenih na razvoj industrije i turizma. Prema popisu iz 1990. godine više od 80% stanovništva živjelo je u ruralnom području, a 2002. godine taj udio je smanjen na 73%. Prema procjenama nakon 2002. godine nastavljen je trend rasta udjela urbanog stanovništva.

Broj stanovnika gradova raste pod utjecajem više faktora. Rast gradova potiču strana ulaganja, politika pojedinih gradova (primjer rasta gradova na prostoru jugoistočne Kine),

Tab. 1. Kretanje udjela gradskog stanovništva u ukupnom stanovništvu

Godina	Broj stanovnika	Gradsko stan.	Udio gradskog stan. (%)
1957.	2 908 100	331 900	11,4
1962.	3 351 800	451 600	13,5
1965.	3 657 900	344 800	9,4
1970.	4 288 900	363 600	8,5
1972.	4 679 500	371 400	7,9
1976.	5 051 500	389 500	7,7
1980.	5 525 300	493 500	8,9
1984.	5 893 100	598 200	10,2
1986.	6 056 300	736 000	12,2
1990.	6 512 300	1 183 300	18,2
1994.	5 913 900	1 408 100	23,8
1998.	7 333 100	1 953 500	26,6
2002.	7 788 900	2 080 700	26,7

Izvor: Gu, Wall, 2007.

rast uslužnog sektora, a posebice turizma (primjer provincije Guangzhou), širenje tehnoloških parkova smještenih na rubovima grada (primjer Xi'ana) te još uvijek prisutna tradicionalna migracija smjera selo-grad (Gu, Wall, 2007). Tablica 2. prikazuje kretanje broja stanovnika najvećih gradova provincije Hainan prema popisu 1990. te 2000. godine. Godine 1990. u 15 najvećih naselja na otoku živjelo je 17,2% ukupnog stanovništva. Godine 2000. taj udio porastao je na 38,7%. Najveći porast broja stanovnika bilježi grad Qionghai smješten na istočnoj obali otoka te dva najveća grada Haikou i Sanya.

Nakon 1988. godine porast broja stanovnika u provinciji posljedica je i ekonomske imigracije radne snage iz siromašnijih provincija u unutrašnjosti Kine. Prema procjenama kineske statistike već 1994. godine, samo šest godina nakon proglašenja specijalne ekonomske zone udio takvih imigranata u ukupnom urbanom stanovništvu provincije iznosio je 18%, te oko 4,8% u ukupnom stanovništvu (Gu, Wall 2007). Slika 2. prikazuje kretanje broja imigranata na privremenom radu između 1984. i 2002. godine. Uočava se kontinuiran rast broja imigranata koji su 2002. godine činili oko 4,8% ukupnog stanovništva otoka.

Tab. 2. Kretanje broja stanovnika najvećih gradova provincije Hainan 1990. i 2000. godine

Grad	Broj stanovnika 1990.	Broj stanovnika 2000.	Indeks promjene
Changjiang	29 684	99 707	335,9
Chengmai	53 661	113 985	212,4
Danzhou (Danxian)	124 365	374 164	300,9
Ding'an {Dingan}	36 000	82 898	230,3
Dongfang	39 854	130 352	327,1
Haikou	332 750	1 028 724	309,2
Ledong	42 471	100 891	237,6
Lin'gao {Lingao}	50 658	76 305	150,6
Qionghai	41 954	168 903	402,6
Qionghshan	78 462	*	
Sanya (Yaxian)	106 764	309 848	290,2
Tunchang	33 881	77 053	227,4
Wanning	50 720	131 964	260,2
Wenchang	64 539	175 524	272,0
Wuzhishan (Tongshi)	44 548	54 589	122,5

* administrativno grad postaje naselje grada Haikoua

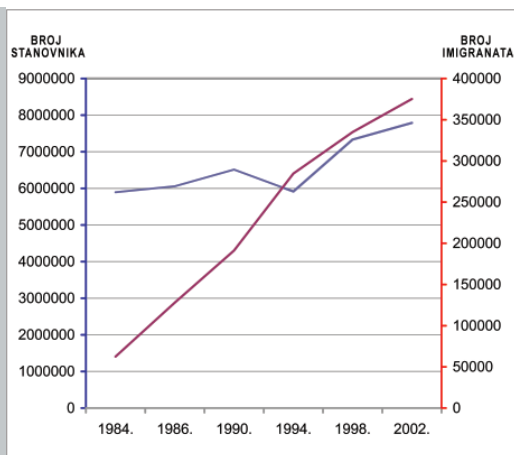
Izvor: www.citypopulation.de

Na prostoru provincije Hainan danas živi 39 različitih etničkih skupina. Prema popisu stanovništva iz 2000. godine najbrojnija etnička skupina bili su Hani poznati i kao Hainanesi koji čine većinu od oko 84%. Nakon njih najbrojnija etnička skupina je narod Li sa 14,7%, Miao (H'mong) (0,7%) i Zhuang (0,6%). U okolici Sanye živi i oko 6 000 stanovnika naroda Utsuli ili Hui islamske vjeroispovijesti.¹ Prema procjenama 2009. godine u provinciji živi oko 1,3 milijuna manjinskog stanovništva. Najznačajnija manjinska etnička skupina su narod Li. Narod Li smatra se izvornim stanovništvom otoka Hainana te se smatraju potomcima plemena Yue koji su naselili otok prije više od 3000 godina. Tijekom snažnije imigracije tijekom 15. i 16. stoljeća narod Li potisnut je u središnji dio otoka. Tijekom 18. stoljeća dolazi do sukoba između naroda Li i kineske vlasti koja

je rezultirala dovođenjem plaćenika naroda Miao iz provincije Guizhou. Brojni pripadnici naroda Miao naselili su otok i zadržali se do danas. Tijekom II. sv. rata narodi Li i Miao pridružili su se komunistima u sukobima protiv Japanaca. Većina stanovnika naroda Li i Miao danas je koncentrirana u središnjem i južnom dijelu otoka u gradovima Sanya, Wuzhishan i Dongfang te u autonomnim okruzima naroda Li i Miao. Središte Li i Miao autonomne prefekture je grad Wuzhishan.

Posljednjih 30-ak godina svjedoci smo „eksplozivnog“ rasta kineske ekonomije. U razdoblju od 1978. do 2007. prosječan godišnji rast BDP-a u Kini iznosio je gotovo 10%. No regionalno postoje izrazite razlike koje su posljedica različite otvorenosti za strana ulaganja. Prema Chen i Zheng Kina se, s obzirom na razvojne politike, može podijeliti u tri ekonomske regije istočnu, zapadnu i središnju. Provincija Hainan smještena je zajedno sa još 10 provincija i gradova u istočnoj regiji. Ostale provincije i gradovi istočne regije su Beijing, Fujian, Guangdong, Hebei, Jiangsu, Liaoning, Shandong, Shanghai, Tianjin i Zhejiang. Iako se posljednji 15-ak godina pokušava težište razvoja prebaciti na središnju i sjeveroistočnu Kinu, zbog politike „otvorenih vrata“ i strategija razvoja obalnih gradova i provincija istočna regija je danas još uvijek najrazvijeniji prostor Kine (Chen, Zheng 2008).

Do 1988. godine otok je bio dominantno poljoprivredni prostor te se i danas značajne površine na sjeveroistočnom i južnom dijelu toka nalaze pod nasadima riže. Od ostalih kultura važni su kokos, sisal, ananas i ostalo tropsko voće te kava i šećerna trska. Tako-

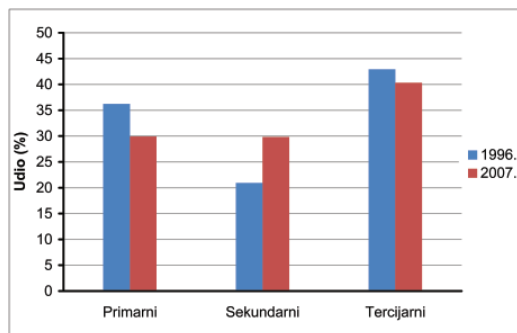
Sl. 2. Kretanje ukupnog broja stanovnika provincije Hainan i broja imigranata na privremenom radu od 1984. i 2002. godine

Izvor: Gu, Wall, 2007.

¹ Prema legendi stanovnici naroda Hui potomci su arapskih trgovaca koji su tijekom 16. stoljeća trgovali na ovim prostorima te su odlučili ostati na otoku.

đer važna uvozna biljka je kaučukovac. No nakon dobivanja statusa provincije i proglašenja posebne ekonomske zone te nakon „otvaranja“ Kine dolazi do promjene socio-ekonomske strukture stanovnika (sl. 3). Do 1988. Hainan je smatram perifernim prostorom u sklopu provincije Guangdong dok se danas, uslijed brzog gospodarskog rasta često nazivanog „fenomenom Hainana“, često navodi kao primjer uspješne provedbe kineskog modela tranzicije (Gu, Wall 2007). Godine 1987. neposredno prije proglašenja specijalne ekonomske zone BDP Hainana iznosio je 5,73 mld RMB-a (0,7 mlrd USD). Petnaest godina kasnije, 2002. godine BDP je porasta za gotovo 11% na 62,5 mlrd RMB-a (7,1 mlrd USD). Porast je nastavljen i dalje te je 2007. godine vrijednost BDP-a iznosila 122 mlrd RMB-a (17,9 mlrd USD) što predstavlja porast od 14,8% u odnosu na 2006. godinu. Godine 2008. zabilježen je daljnji porast od 9,8% te je BDP iznosio 145,9 mlrd RMB-a (21,5 mlrd USD). Istovremeno BDP per capita povećan je sa 939 RMB-a 1987. godine na 8071 RMB-a 2002. godine te na čak 17 175 RMB-a 2008. godine. Najveći udio BDP-a ostvaruje se u tercijarnom sektoru, nakon čega slijedi primarni sektor te sekundarni sektor (tab.3.). Provincija ima cilj uvesti nove projekte koji bi trebali potaknuti novu industrijalizaciju. Posebice se pri tome ističe otvorenost provincije za strane investicije.

Razlozi proglašenja specijalne ekonomske zone bili su: povoljan položaj na rubu azijsko-pacifičkog ekonomskog pojasa; otočni položaj provincije čime je olakšano upravljanje zonom, brojna dijaspora voljna uložiti početni kapital u ekonomski razvoj otoka, potencijali otoka za razvoj turizma (Gu i Wall 2007). Nakon proglašenja spe-

Sl. 3. Promjena udjela pojedinih sektora djelatnosti u bruto domaćem proizvodu provincije Hainan 1996. i 2007. godine

cijalne ekonomske zone (13. travnja 1988.) provincija postaje podložna znatno fleksibilnijim vladinim mjerama za provođenje gospodarske politike te postaje najveća posebna ekonomska zona u Kini. Najveće ekonomske zone u provinciji su Yangpu ekonomska razvojna zona (YPEDZ), Haikou tehnološki park i Haikou slobodna trgovinska zona. Sve tri zone proglašene su 1992. godine. Zona Yangpu smještena je u istoimenom gradu na sjeverozapadu provincije. Obuhvaća površinu od 31 km². Smještena je u području bogatom prirodnim plinom i željeznom rudom te gumom. Ostale

Tab. 3. Udio bruto domaćeg proizvoda u provinciji Hainan 2007. godine prema sektorima djelatnosti.

Sektor djelatnosti	Iznos (mlrd RMB-a)	Udio (%)
Primarni	43,7	29,97
Sekundarni	43,4	29,77
Tercijarni	58,7	40,26
Ukupno	145,8	100,00

Izvor: Hainan Statistical Yearbook 2008.

dvije zone smještene su u Haikou, glavnom gradu provincije. Haikou tehnološki park okuplja pogone farmaceutske industrije, prehrambene industrije i industrije prerade kaučuka. U neposrednoj blizini smještena je i tvornica automobila „Haima“ (japanska Mazda). (www.info.hktcdc.com)

Od proglašenja provincije 1988. godine do danas u provinciju je uloženo oko 245 mlrd juana (36 mlrd USD), od čega je 68 mlrd juana (10 mlrd USD) stranih investicija (www.hainan.gov.cn). Snažnija strana ulaganja započinju nakon 2006. godine. Tako je 2007. godine u provinciju uloženo 1,120 mil. USD što predstavlja porast od 49,6% u odnosu na 2006. godinu. Godine 2008. ulaganja su porasla za daljnjih 14,6% na 1,283 mil USD. Pri tome se posebno ističe otvorenost za ulaganja velikih stranih kompanija. Također strane tvrtke mogu sudjelovati u procesu djelomične privatizacije nekadašnjih državnih tvrtki ravnopravno sudjelujući u kupnji udjela u vlasničkoj strukturi. Internacionalizacija je prisutna i u sektoru trgovine i potrošnje, a ogleda se u ulasku stranih trgovačkih lanaca poput Carrefoura te lanaca restorana brze hrane poput McDonaldsa i KFC-a.

Uz razvoj nove industrije provincija Hainan obiluje rezervama nafte i plina. 770 km dugim plinovodom nalazišta u provinciji opskrbljuju Hong Kong s 2,9 mlrd m³ plina godišnje. Također na prostoru provincije nalazi se 70% kineskih zaliha titana te neka od najvećih ležišta od kojih se posebno ističe polje Yingghai.

RAZVOJ TURIZMA U PROVINCIJI HAINAN

Prema podacima Kineske turističke zajednice Kinu je 1978. godine posjetilo oko 300 000 turista. Od tada Kina bilježi stalan rast broja posjetitelja te je 2006. godine sa 49,6 mil turista bila četvrta država prema broju turista u svijetu nakon Francuske, Španjolske i SAD-a. Godine 2007. taj je broj porastao na 54 719 800 turista² (Fischer Welt Almanach, Chinas Tourism Statistics Bulletin). Prema predviđanjima do 2020. Kina će postati vodeća turistička regija svijeta prema broju turista. Od ukupnog broja turista 2007. godine 26 109 700 bili su strani turisti pri čemu je najveći udio Europljana, nakon čega slijede turisti iz Južne Koreje, Japana i Rusije.

Tercijarni sektor provincije Hainan sudjeluje u ukupnom BDP-u provincije s 40,46% pri čemu su dvije najznačajnije djelatnosti tog sektora trgovina i turizam. Razvoj turizma jedan je od prioriteta budućeg razvoja provincije, pri čemu je poseban naglasak stavljen na privlačenje stranih turista što se postiže otvaranjem bescarinskih trgovina (duty-free shop), uvođenjem slobodnijeg režima dobivanja viza (turističke grupe koje čini više od pet posjetitelja ne moraju za posjet otoku u trajanju od 15 dana dobiti vizu), te jačanjem slobode zračnog prometa (Chuanjiao 2008, Qingfen 2008). Turizam Hainana u velikoj je mjeri određen klimom. Otok ima tropsku monsunsku klimu (Am). Minimalna temperatura je u siječnju i veljači dok je maksimalna temperatura u srpnju i kolovozu. Osim u planinskim područjima

² Kineska statistika turistom smatra svaku osobu koja obavlja neko putovanje. Prema tom kriteriju u Kini je 2007. godine bilo 131 873 300 turista. Zbog nepodudarnosti u kriteriju određivanja turista korišteni su podaci Svjetske turističke organizacije koji su, gdje je to bilo moguće komparirani s podacima Kineske turističke zajednice (China National Tourism Organization).

Tab. 4. Udio stranih turista u Kini 2007. godine prema zemlji (kontinentu) ishodišta

Ishodište država (kontinenta)	Broj turista (mil)	Udio (%)
Europa	6,2	23,75
Južna Koreja	4,8	18,39
Japan	4,0	15,34
Rusija	3,0	11,49
SAD	1,9	7,28
Ostali	6,2	23,75
Ukupno	26,1	100,00

Izvor: China tourism statistic bulletin 2007, China National Tourism Administration, www. cnto.gov.cn

prosječna dnevna temperatura tijekom čitave godine nije niža od 10 °C. Prosječno godišnje ima više od 20 vrućih dana s prosječnom temperaturom višom od 30 °C. Prosječna godišnja količina padalina iznosi od 1500 do 2000 mm. Najmanje padalina ima u jugozapadnim obalnim područjima (oko 900 mm) dok su najkišovitija središnja i istočna područja s oko 2400 mm padalina godišnje. Privlačni faktor razvoja turizma je obala duljine 1528 km s brojnim pješčanim plažama, posebice na južnom dijelu otoka čija je ekonomija usmjerena na turizam.

Otežavajući faktor razvoja turizma u provinciji svakako predstavlja slabo razvijeni prometni sustav. Sve do druge polovine 20-og stoljeća u unutrašnjim dijelovima otoka gotovo da i nije postojala mreža prometnica. Okosnicu cestovne mreže danas čine tri

paralelna prometna pravca koji se pružaju u smjeru sjeveroistok – jugozapad uz zapadnu i istočnu obalu te duž središta otoka i povezuju dva najveća grada na otoku. Ta tri prometna pravca međusobno su povezana manjim brojem lokanih prometnica. Trenutno je u izgradnji željeznička pruga koja će u duljini od 302 km povezivati Haikou i Sanyu. Za razvoj turizma na otoku svakako je najznačajniji zračni promet. Godine 2003. guverner provincije proglasio je liberalizaciju zračnog prometa prema kojoj strane kompanije mogu slobodno slijetati u hainanske zračne luke. Od 2003. do 2008. godine broj stranih zračnih prijevoznika koji lete za Hainan popeo se na 44 (Qingfen, 2008).

Godine 2008. provinciju je posjetilo 979 000 stranih turista što predstavlja porast od gotovo 59% u odnosu na broj posjetitelja iz 2006. godine (617 000). Ukupan broj domaćih posjetitelja 2008. godine iznosio je 19,6 milijuna no u tu skupinu treba uračunati sve posjetitelje otoka Hainana bez obzira na razlog posjeta. Godinu dana ranije taj broj iznosio je 18,1 milijuna domaćih i stranih posjetitelja, a u odnosu na 1987. godinu broj turista povećan je za 24 puta. Godine 2008. zarada od turizma iznosila je 17 mlrd RMB-a (2,5 mlrd USD) čime Hainan još uvijek značajno zaostaje za turističkim središtima na kopnu te se nalazi na 22 mjestu prema prihodima ostvarenim u turizmu.³ (Qingfen 2008). Do 2013. godine očekuje se povećanje broja stranih turista na 1,5 milijuna (Qingfen 2008).

Kako bi privukli međunarodne turiste na Hainanu su proglašene četiri turističke zone:

³ Tri vodeće provincije prema ostvarenom prihodu u turizmu 2008. godine bile su Jiangsu sa 282,7 mlrd RMB-a (41,6 mlrd USD), Guangdong sa 245,4 mlrd RMB-a (36,1 mlrd USD) i Beijing sa 210,3 mlrd RMB-a (30,9 mlrd USD) (Qingfen, 2008).

Sanya Beach Holiday Development Zone, Haikou Entertainment & Shopping Development Zone, Tongza Li & Miao Ethnic Traditions & Holiday Development Zone i Xinglong Hot-spring Resort Development Zone. Osim toga čitav otok podijeljen je u šest turističkih regija: Sanya, Haikou, Shimeiwang, Wuzishan, Jianfengling i Xishahaiyang (Qingfen, 2008). Najznačajnije turističko naselje je grad Sanya, koja je proglašena jednom od 11 najznačajnijih turističkih odredišta u Kini. Daljnjem razvoju turizma Sanye svakako će pridonijeti i uključivanje u krizing rute na relaciji Hong Kong – Sanya – Vijetnam – Hong Kong uvedene u travnju 2008. godine (Xinhua, 2008). Turizam grada Sanye temelji se na kupališnom turizmu i 40-ak km dugim pješčanim plažama (zaljevi Sanya, Dadonghai i Yalong) pa se turiste pokušava privući sloganima poput „Kineski Hawaii“. Haikou, glavni grad provincije, gospodarski je i prometni centar. Turizam Haikou započeo je znatno kasnije svoj razvoj. Razvoj turizma Haikou temelji se na razvoju kongresnog turizma za čije je potrebe u središtu grada izgrađen veliki kongresni centar. Obalno područje grada Sanye i Haikoua posljednjih godina karakterizira ubrzani proces izgradnje luksuznih hotela i rekreacijskih zona s ciljem privlačenja stranih turista. Nedostatak takvog razvoja je dvojak. S jedne strane hoteli i rekreacijski centri visoke kategorije s all-inclusive aranžmanima, pretežno u stranom vlasništvu, privlače turiste višeg statusa, no ti turisti rijetko napuštaju hotel te ostvaruju malu izvanpansionsku potrošnju. Razgovor s sudionicima Svjetskog kongresa održatelja proveden u prosincu 2008. godine u Haikou pokazao je da se znatan broj europskih posjetitelja boji napustiti hotel zbog nepoznavanja jezika i straha od pljačke. Druga posljedica pretjerane iz-

gradnje smještajnih objekata je narušavanje ekološke ravnoteže te socijalne posljedice uzrokovane potiskivanjem siromašnog stanovništva s obale u udaljenije četvrti i naselja lošijih životnih uvjeta, bez adekvatne infrastrukture. Takav je primjer preseljenje seoskih naselja Li naroda koji su iz obalnog prostora zaljeva Yalong preseljeni u posebno izgrađena naselja (Gu, Wall 2007).

Središnji dio otoka znatno je turistički zanemaren. Malobrojni turisti u pravilu unutrašnjost posjećuju u sklopu jednodnevnih izleta u planinsko područje Wūzhī Shāna te posjeta nekom od manjinskih sela u unutrašnjosti otoka. Slobodno kretanje po unutrašnjosti otoka uvelike je otežano postojanjem prometnih znakova pisanih isključivo kineskim pismom te nemogućnošću iznajmljivanja automobila za strance. Odmak od „tradicionalnog“ oblika turizma predstavlja razvoj Kulturne turističke zone Nanshan. Nanshan je gorsko područje smješteno 40-ak km zapadno od Sanye. Projekt je izrađen u suradnji s planerskim tvrtkama iz New Yorka i Washingtona. Projekt Kulturne turističke zone započeo je s radom 1998. godine, na prostoru od 50 km² i obuhvaća park s prikazom budističke kulture, park s prikazom taoističke kulture, ekološki vrt, brojne restorane, hotele i privatne kuće za odmor. Projekt je financiran od strane privatnih ulagača te je pod upravom privatne tvrtke Hainan Nanshan Tourism Development Ltd. Usprkos ograničenoj privatizaciji poslovanja u Kini, privatno ulaganje u turizam prepoznato je kao pozitivna mjera razvoja te se u budućnosti mogu očekivati daljnja ulaganja (Hu, W., Wall, G. 2005).

ZAKLJUČAK

Kineska ekonomija najbrže je rastuća svjetska ekonomija, a Kina turistička velesila koja bi prema predviđanjima do 2020. trebala postati vodeća turistička regija svijeta prema broju turista. Otok Hainan zorno prikazuje prednosti i nedostatke takvog ubrzanog razvoja. Ubrzani industrijski razvoj sjevernog dijela otoka te turistička izgradnja južnog dijela otoka, koji su započeli proglašenjem posebne ekonomske zone te „otvaranjem“ Kine rezultirale su stvaranjem velikih regionalnih razlika između bogate obale otoka i siromašne unutrašnjosti. Hoteli i rekreacijski centri visoke kategorije s all-inclusive aranžmanima, donijeli su prihod no istovremeno su doveli do narušavanje ekološke ravnoteže te socijalnih posljedica uzrokovanih potiskivanjem siromašnog stanovništva s obale u udaljenije četvrti i naselja lošijih životnih uvjeta, bez adekvatne infrastrukture.

LITERATURA

- CHEN, M., ZHENG, Y. (2008): China's regional disparity and its policy responses, *China and World Economy*, 16 (4), 16-32.
- CHUANJIAO, X. (2008): Hainan looks to be tourist mecca, *China daily* (22.04.2008.), www.chinadaily.net, 20.06.2009.
- GU, K., WALL, G. (2007): Rapid urbanization in a transitional economy in China: The case of Hainan island, *Singapore Journal of Tropical Geography* 28, 158-170.
- HU, W., WALL, G. (2005): Economic and environmental symbiosis in a tourism attraction: an example from Hainan, China, *International journal of tourism research* 7, 295-310.
- QINGFEN, D. (2008): Hainan's grand plans for tourist paradise, *China daily* (19.05.2008.), www.chinadaily.net, 20.06.2009.
- XINHUA, X. (2008): Hainan in pursuit of the tourist dollar, *Shenzhen Daily* (21.04.2008.), www.paper.sznews.com, 20.06.2009.

dr. sc. **MARTINA JAKOVIĆ**, doc.

Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet

Marulićev trg 19, 10000 Zagreb, Hrvatska, e-mail: mjakovci@geog.pmf.hr